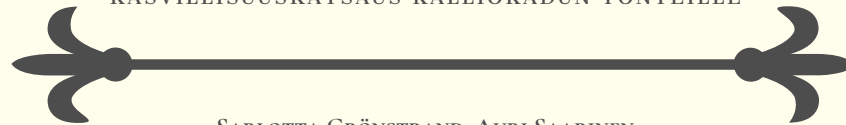

2019

Kalliokadun kasvio

KASVILLISUUSKATSAUS KALLIOKADUN TONTEILLE

SARLOTTA GRÖNSTRAND, AURI SAARINEN

SISÄLTÖ

Saatteeksi	2
Rauman puutarhahistoria	3
Tonttien oleva kasvillisuus	5
Niittykasvit	6
Koristekasvit	16
Hyötykasvit	27

SAATTEEKSI

Tämä kasvio on syntynyt osana Turun yliopiston maisemantutkimuksen koulutusohjelman kurssia *Maisemantutkimuksen kulttuuriympäristökasvatus*. Kurssilla olemme käsitelleet Raumalla sijaitsevan Lönnströmin taidemuseon Keskustelupuisto-hanketta. Lönnströmin taidemuseon, Tellervo Kalleisen & Oliver Kochta-Kalleisen projekti *Keskustelupuisto – peli yhteisestä maaperästä* sijoittuu Raumalla kerrostalojen keskelle osoitteeseen Kalliokatu 28–30. Kalliokadun tontti tulee muuttumaan 36 raumalaisen osallistujan suunnitelmien mukaan kesien 2019 ja 2020 aikana.

Kasvion tavoitteena on esitellä helppolukuisessa ja tiiviissä muodossa Kalliokadun oleva kasvillisuus ja antaa ehdotuksia paikalle kulttuurihistoriallisesti sopivista kasveista mikäli projektin osallistujat haluavat luoda uusia istutuksia tonteille. Suurena apuna olevan kasvillisuuden suhteen oli kaupunginpuutarhuri Mari Pohjalaisen tekemä kartoitus tonteilla syksyllä 2018. Ehdotetut kasvilajikkeet valikoituivat tekijöiden tutkimustyöhön pohjautuen, joka käsitti muutaman perinnekasviyhdistyksen julkaisuja, Varsinais-Suomea koskevan kasvillisuusselvityksen, kaupunginpuutarhurin suositukset sekä Vanhan Rauman kasvillisuusselvityksiä.

RAUMAN PUUTARHAHISTORIA

Rauman puistoalueet ovat historialtaan nuorempia kuin yleinen kaupunkirakenne tai rakennuskanta, mutta ne ovat silti kokonaan mittakaavassa merkittäviä yli kahden vuosisadan kehityskaarellaan. Rauman puutarhakulttuurin alkuvaiheista ei ole hirveästi tietoa, fransiskaanimunkit ovat saattaneet viljellä yrttejä luostarissa, joista niitä on saattanut levitä tahallisesti tai tahattomasti yksityispihoihin. Rauman pihoissa näkyy myös puutarhakulttuurin yleinen kehitys, pihoilla on näkynyt erilaisten toimintojen kirjo eri aikakausina; hyöty-, hupi tai vaikkapa isänmaallisuutta ilmentävänä puutarhana.

Yleinen puutarhatieto lisääntyi Suomessa 1600-luvulla ja kaupunki-istutusten historia on alkanut silloin Turussa. Turussa oli esimerkkejä puutarhaviljelyksistä ja kulkuyhteydet Ruotsiin ja Viroon paranivat, joissa puutarhakulttuurin kehitys oli Suomea edellä. 1700-luvulla kaupungit saivat määräyksiä viranomaisilta tutustua uusiin viljelykasveihin & menetelmiin ja 1700-luvun lopulla Raumalle perustettiin lyhytikäiseksi jäänyt kaupunginpuutarha.

1800-luvun alkupuolella Rauma sai ensimmäisen julkisen puiston Tarvonsaareen, myöhemmin Raumalle luotiin julkisia oleskelupaikkoja Tanskasta muuttaneen Catherine Commentzin, myöhemmin Westerlingin, johdolla ja osan ajasta myös oman kaunistusjohtokunnan tuella. 1800-luvun lopulla Rauman kaupunki kasvoi ja kukoisti, merenkulkijat toivat kaukomailta mukanaan kulttuurivaikutteita sekä kasvien lisäysmateriaaleja. Lukutaidon ja koulutuksen lisääntyessä myös puutarhatietämys lisääntyi ja Rauman kirjastossa oli sekä suomeksi, että ruotsiksi puutarhakirjallisuutta. Raumalaisissa lehdissä kirjoitettiin kasvien viljelystä pihapiirissä ja pihojen kaunistamisesta. Rauman koulupuutarhat ja opettajaseminaarit toimivat esimerkkeinä puutarhanhoidosta ja antoivat kasvien lisäysmateriaalia kotiin vietäväksi.

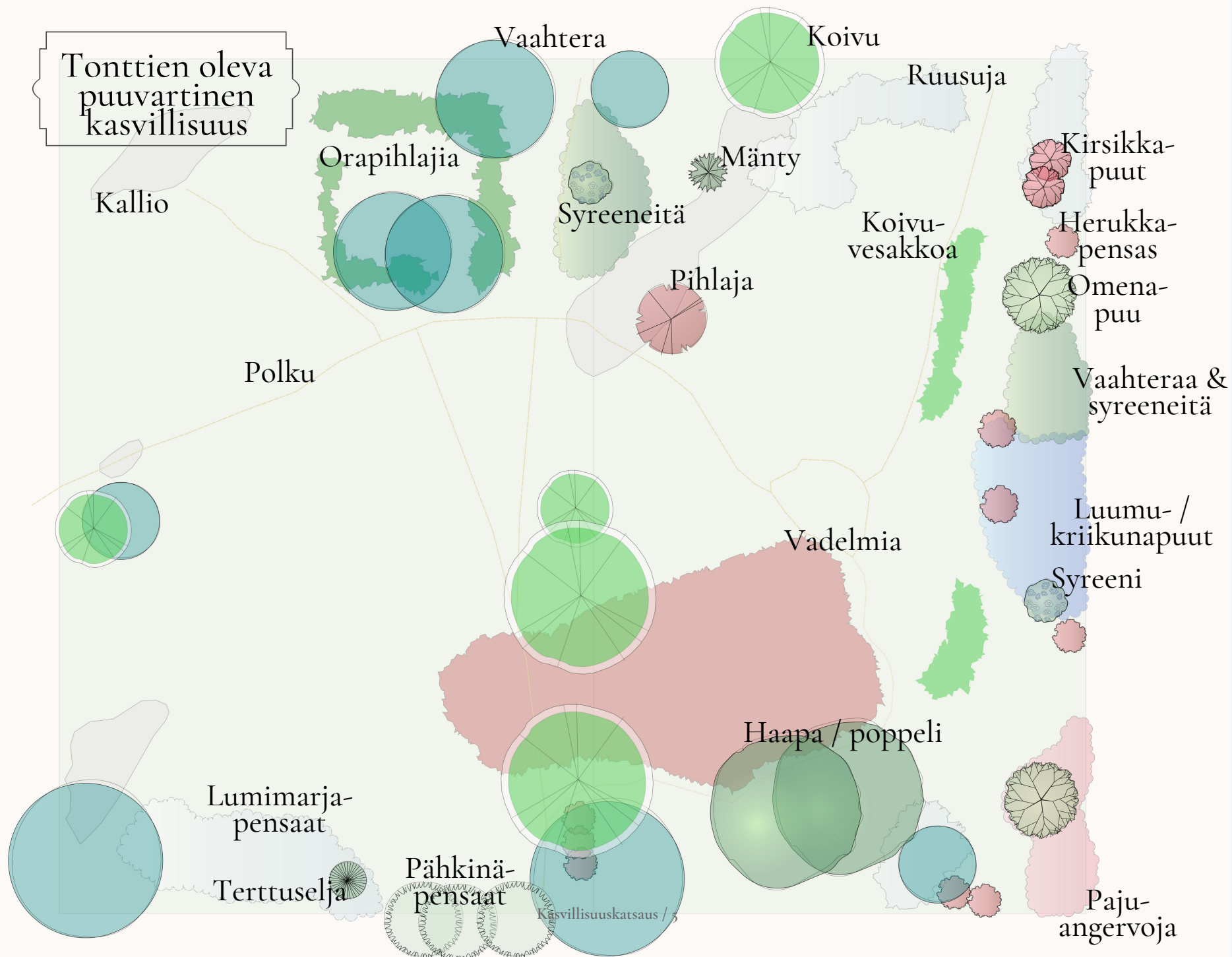

1800-1900 -lukujen taitteessa syntyivät Katariina Westerlingin ja Tekkalan puistot Turun Tullin tienoilla sekä Pyhän Kolminaisuuden kirkkoraunioiden ympäröivät istutukset. 1900-luvun alkupuolella istutuksia alettiin suunnitella kasvavan kaupungin tarpeisiin nykyisten Keskuspuiston ja Kolmiopuiston alueilla. Kolmiopuisto edusti perinteistä kävelypuistoa ja Keskupuisto taas nähtiin tapahtumapaikkana ja liikuntaympäristönä.

1920-luvulla syntyi Nortamonpuisto, joka patsaineen oli kaupungin edustusistutusalue. Keskuspuistoa ja Tarvonsaarenpuistoa suunniteltiin monivaiheisesti ja niihin tilattiin suunnitelmia maan johtavilta puutarhataitajilta kuten puutarha-arkkitehti Paul Olssonilta ja maisema-arkkitehti Leena Iisakkilalta. Viimeisimmät muutokset näissä puistoissa on tehty 2000-luvulla, mutta aikaisemmat suunnitteluvaiheet näkyvät Rauman puistomaisemassa.

(Rihtniemi-Rauh, 2017; Turun yliopisto Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, 2015)

Tonttien oleva
puuvartinen
kasvillisuus

NIITYLLE

Kangasajuruoho, *Thymus serpyllum*

- * Korkeus 3 - 10 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii heinä - elokuussa
- * Viihtyy harjuilla, hiekkakankailla, penkereillä ja kedoilla

Voimakastuoksuinen, mattomaisia kasvustoja muodostava varpu. Kasvaa suuren sukunsa eurooppalaisista lajeista pohjoisimmassa. Laji erittäin tärkeä perhosille ja mehiläisille. Ajuruohoja käytetty monilla tavoin; yskänlääkkeenä, morsiamen houkutteluun ja paholaisten karkottamiseen. Maineikkain suvun edustaja on mausteena käytettävä tarha-ajuruoho eli timjami.

Puistolemmikki, *Myosotis sylvatica*

- * Korkeus 20 - 50 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii touko - heinäkuussa
- * Viihtyy kuivasta kosteaan, auringossa - puolivarjossa, hiekkapitoisessa mullassa

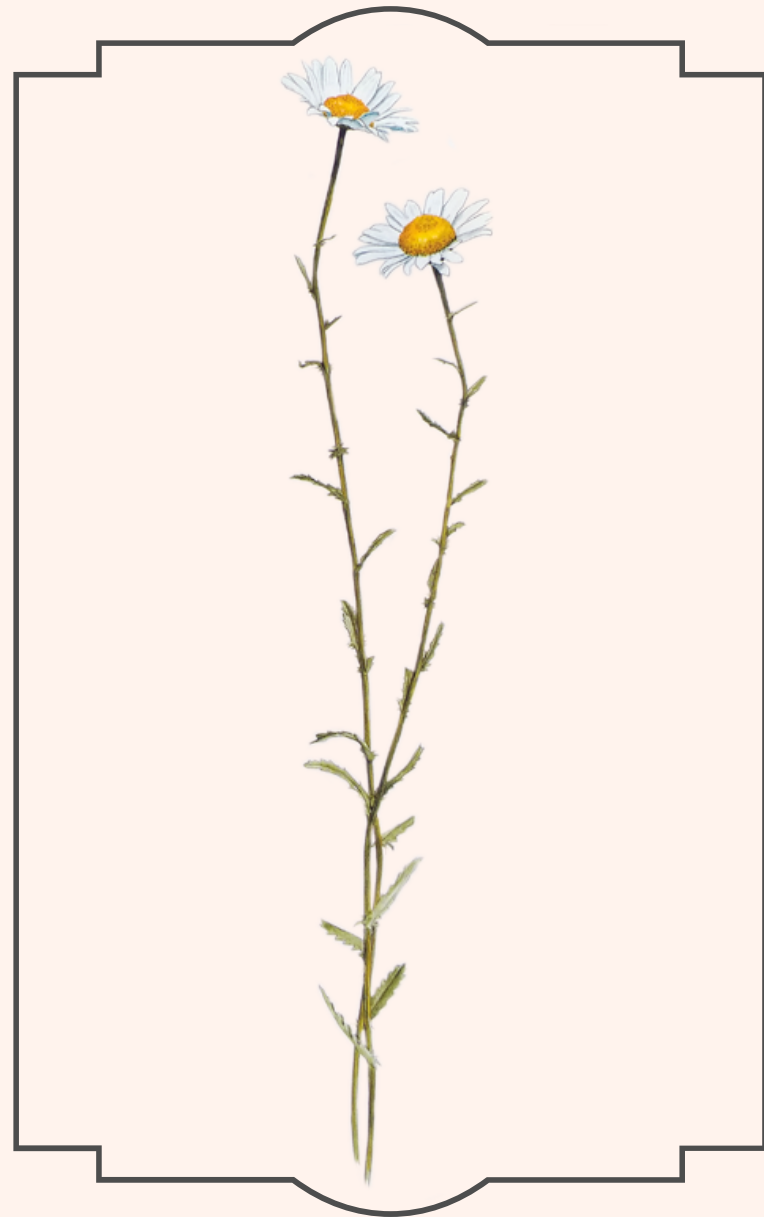
Puistolemmikki ei kuulu alkuperäiseen lajistoomme, mutta on villiytynyt luontoomme. Puistolemmikkiä on aikanaan kylvetty koristekasviksi kartanoiden, ruukkien ja pappiloiden puistoihin ja puutarhoihin, hautausmaille ja niiden liepeille. Usein omatoimisesti levittäytynyt läheisille niityille, rannoille ja puronvarsille. Kauniit lemmikit ovat suosittuja kukkia vertauskuvissa ja tarinoissa. Lemmikkien, 'lemmenkukkien' sininen kukka on monissa kulttuureissa ollut rakkauden viestin kantaja.

Päivänkakkara, *Leucanthemum vulgare*

- * Korkeus 20 - 70 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii kesä - syyskuussa
- * Viihtyy aurinkoisilla pientareilla ja puutarhoissa, niityillä, kuivasta - kosteaan, auringosta - varjoon, hiekkapitoisessa mullassa

Yhden mykerön kukinta kestää lähes kuukauden.
Päivänkakkara on muinaistulokas, joka on koristanut torppien ja kartanoiden pihapiirejä jo kauan.
Päiväperhoset, pienet kovakuoriaiset ja kukkakärpäset vierailevat sen kukissa.

Kyläkellukka, *Geum urbanum*

- * Korkeus 30 - 70 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii kesä - elokuu
- * Viihtyy niityillä, puistoissa & puutarhoissa, pientareilla, joutomailla, metsänreunoilla

Tarvitsee kasvualustakseen multaisen maan.
Juurakosta on tehty rohdosta vilutauteihin, juomissa ja säilykkeissä sitä on käytetty mausteena antamaan neilikkamaista aromia.

Keltasauramo, *Anthemis tinctoria*

- * Korkeus 20 - 80 cm
- * Monivuotinen koriste- ja niittykasvi
- * Kukkii kesä - syyskuu
- * Viihtyy niityillä, kallioilla, tienvarsilla, sorakuopilla, joutomailla

Keltasauramo on Suomessa muinaistulokas, sen pähkylöitä on löydetty kaivauksissa Turun seudulta 1300–1500-luvuilta. Laji lienee kulkeutunut pääasiassa keski- ja eteläeuroopasta heinäsiementen joukossa. Sen kukoistuskausi ajoittui heinäviljelyn alkuaikaan 1800-luvun loppupuolelle. Mykeröiden kirkkaankeltaista väriainetta on käytetty villa- ja silkkilangan värjäämiseen. Tärkeä mehiläisten ja perhosten ravintokasvi.

Vuohenkello, *Campanula rapunculoides*

- * Korkeus 20 - 90 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii heinä - syyskuussa
- * Viihtyy monenlaisessa maaperässä, niityillä

Lajitovereidensa tapaan vuohenkellolla on nimikkoeläimensä, kellokukat ovat saaneet nimensä teriön koon mukaan: isokukkaiset isoille eläimille, pienikukkaiset pienille. Vuohenkello kasvaa alkuperäisenä Kaakkois-Euroopassa ja Vähä-Aasiassa. Ihmisen mukana se on levinnyt laajalle ja kotiutunut suureen osaan Eurooppaa. Vuohenkello on sukunsa harvoja hyötykasveja: sen mukulamaisen turpea juurakko on syötävä, muistuttaa maultaan palsternakkaa. Myös nuoria lehtiä on Pohjoismaissa ennen vanhaan syöty salaattina. Vuohenkello on perinteinen ja helppohoitoinen perennakasvi.

Suopayrtti, Rohtosyöpäyrtti *Saponaria officinalis*

- * Korkeus 30 - 90 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii heinä - syyskuussa
- * Viihtyy niityillä multavassa, kalkkipitoisessa moreenimaassa. Ei ole vaatelas kasvupaikan suhteen, leviää helposti

Maatiais - koristekasvi, viljelykarkulainen. Kasvaa luonnonvaraisena Etelä- ja Keski-Euroopassa. Suomessa alettiin viljellä 1700-luvulla. Juurta käytettiin saippuan tavoin ja lääkkeenä. Sisäisestä käyttämisestä luovuttiin myrkyllisyyden vuoksi. Kestää hyvin niittämistä ja kasvaa paikallaan jopa vuosikymmeniä ilman hoitoa. Siitä on valko- ja punertavakukkaisia sekä kerrannaiskukkaisia lajikkeita. Kukissa hieno tuoksu, joka leviää iltaisin, hyvä kasvi yöperhosille.

Ukonkello, *Campanula latifolia*

- * Korkeus 60 - 120 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii heinä - elokuussa
- * Viihtyy muiden perennojen joukossa tai niitylle, sietää kuivuutta

Koristekasvi, Suomessa ei luonnonvarainen. Esiintyy usein viljelyjäänteinä tai -karkulaisena asutuksen tuntumassa. Ukonkelloa on viljelty myös ravinnoksi: ruusukelehtiä on käytetty alkukesästä pinaatin tai lehtivihannesten tapaan, paksuuntunutta juurakkoa puolestaan parsan tai maa-artisokan asemasta. Hyvä mehiläiskasvi.

Pietaryrtti, *Tanacetum vulgare*

- * Korkeus 30 - 150 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii heinä-syyskuussa, toisinaan lokakuulle saakka
- * Viihtyy niityillä, kuivassa, aurinkoisessa, sora- / hiekkapitoisessa maassa.

Kutsutaan myös rohtopietaryrtiksi tai nappikukaksi. Koristekasvi, viljelyjäänne ja -karkulainen. Kasvaa Suomessa alkuperäisenä luonnonkasvina kivikkoisilla merenrannoilla. Kulkeutunut maanteiden pientareille napapiiriä myöten. Lajia on aikanaan siirretty asutuksen liepeille ja käytetty rohtona, mausteena, koristeena ja tupakan korvikkeena. Ollut yleinen hautajaiskasvi Suomessa ja käytetty villan värjäyksessä. Kompostiin lisättynä auttaa hajotustoimintaa. Houkuttelee mm. perhosia, mutta torjuu ei haluttuja itikoita.

KORISTEEKSI

Idänsinililja, *Scilla siberica*

- * Korkeus 15-25 cm
- * Monivuotinen sipulikasvi
- * Kukkii huhtikuusta kesäkuulle

Sopii istutuksiin ja nurmikoille, leviää laajoiksi matoiksi. Ei liian kuumille alueille. Kestävä kevään ensimmäinen kukkija, tärkeä pölyttäjille. Kotoisin Länsi-Aasian metsistä ja pensaikoista. Sinililjaa alettiin viljellä Suomessa 1800-luvulla kartanoiden ja huviloiden puutarhoissa, joiden ympärillä kasvi usein edelleen kasvaa, vaikka itse rakennukset olisivatkin kadonneet.

Kääpiökurjenmiekka, *Iris pumila*

- * Korkeus noin 20 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii touko - kesäkuussa
- * Viihtyy kuivassa kasvuympäristössä hiekka- tai humuspitoisessa maassa

Kukan pääväri vaihtelee sinivioletista vaaleanpunaiseen, keltaiseen ja valkoiseen. Soveltuu hyvin esimerkiksi kivikkoryhmiin. Helppohoitoinen.

Rusopäivänlilja, *Hemerocallis fulva*

- * Korkeus 40 - 90 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii heinä - elokuussa
- * Viihtyy auringosta - puolivarjoon, multavassa, kosteahkossa maaperässä

Päivänliljat ovat kotoisin Itä-Aasiasta, Kiinasta ja Japanista. Niitä on tietävästi kasvatettu Kiinassa jo 2500 vuotta sitten. Aluksi eivät olleet koristekasveja, vaan nuoria lehtiä ja kukkia syötiin vihanneksina. Juuria ja lehtiä on käytetty myös rohtoina. Rusopäivänliljaa ei tunneta luonnonvaraisena, mutta sekin on ilmeisesti alkuaan Kaukoidästä. Eurooppaan laji tuotiin jo 1500-luvulla, Suomeen luultavasti 1800-luvulla. Rusopäivänlilja on tavallinen etenkin vanhoissa puutarhoissa. Vanhat maatiaislajikkeet kasvavat tyytyväisenä vuodesta toiseen samoilla sijoilla ilman uudelleen istuttamista tai muutakaan hoitoa.

Juhannuspioni, *Paeonia humilis flore plena*

- * Korkeus 40 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii kesäkuussa
- * Viihtyy auringossa multavassa maassa

Juhannuspionin laji *Paeonia humilis* on kotoisin Välimeren alueelta. Hyvin talvenkestävä kasvi, jota tavataan ainakin Etelä- ja Keski-Suomen vanhoista puutarhoista.

Myskimalva, *Malva moschata*

- * Korkeus 40 - 70 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii heinä - syyskuussa
- * Viihtyy aurinkoisella kasvupaikalla läpäisevässä hiekka- tai moreenimaassa.

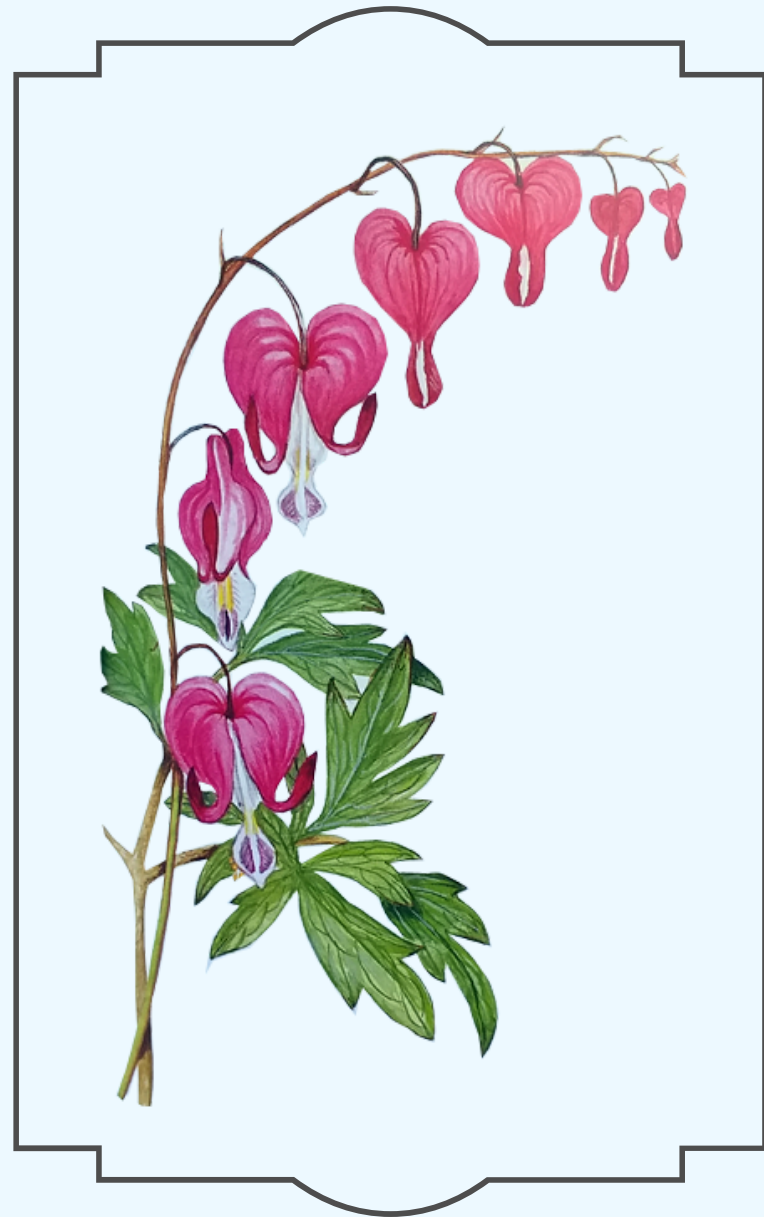
Myskimalvaa on viljelty Suomessa 1800-luvulta alkaen rohdos- ja koristekasvina. Sitä tapaa edelleen viljelyjäänteinä vanhoista puutarhoista. Pitkin lounaissaaristoa ja etelärannikkoa sen on havaittu säilyvän pitkään autioituneen tuvan pihapiirissä tai levittäytyvän joskus viljelypalstan ympäristöön niittykasviksi.

Särkynyt sydän, *Lamprocapnos spectabilis*

- * Korkeus 50 - 70 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii touko-kesäkuussa
- * Viihtyy auringossa tai puolivarjossa

Perinteinen koristekasvi, suomalainen maatiaisperenna. Alun perin kotoisin Aasiasta, ensimmäiset kasvit tuotiin Kiinasta Eurooppaan vasta vuonna 1846. Yöperhosten ravintokasvi.

Kivikkoalvejuuri, *Dryopteris filix-mas*

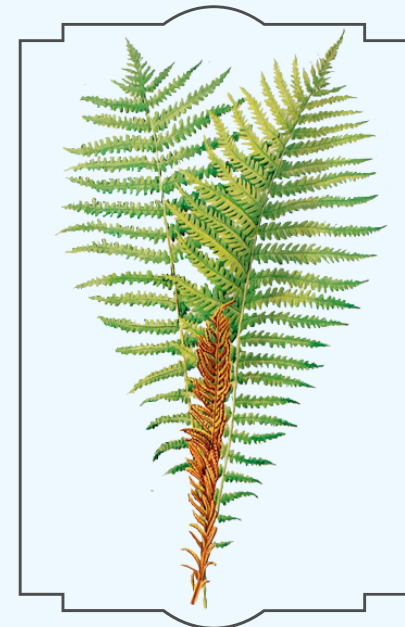
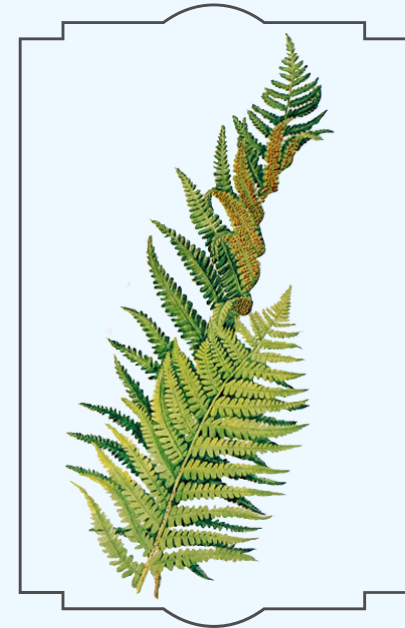
- * Korkeus 25 - 80 cm
- * Monivuotinen
- * Viihtyy luonnostaan lehtomaisissa metsissä, varjoisilla kalliojyrkänteillä

Jauhettua alvejuuren maavartta on käytetty kansanlääkinnässä matolääkkeenä.

Kotkansiipi, *Matteuccia struthiopteris*

- * Korkeus 100 - 120 cm
- * Monivuotinen
- * Viihtyy puolivarjoisassa paikassa, muodostaa laajoja kasvustoja.

Alkuperäinen luonnonlaji. Helppohoitoinen, kestää hyvin kovatkin talvet.

Harmaamalvikki, *Lavatera thuringiaca*

- * Korkeus 1,5 m
- * Monivuotinen
- * Kukkii heinäkuusta syyskuuhun
- * Viihtyy ravinteikkaassa mullassa, mutta menestyy kuivassakin maassa. Kestää hyvin sadetta ja tuulta. Helppohoitoinen.

Kotoisin Keski-Euroopasta, vanhanajan koristekasvi. Harmaamalvikki kasvaa luonnonvaraisena Keski-Euroopan tienpientareilla ja puronvarsilla korkealle vuoristoon asti. Suomessa vanhojen pihapiirien perinteinen maatiaisperenna. Paikoitellen laji on levinnyt niittykasviksikin kuiville, aurinkoisille paikoille.

Juhannusruusu, *Rosa pimpinellifolia* 'Plena'

- * Korkeus 150 - 200 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii kesäkuussa
- * Viihtyy auringossa ja puolivarjossa

Tiheitä kasvustoja juurivesojen avulla muodostava piikikäs pensas. Tavataan myös viljelyjäänteinä vanhoissa puutarhoissa, viljelty 1800-luvulta. Hyvin kestävä, vaatimaton kasvupaikkansa suhteen. Suomessa perinteisenä piharuusuna yleinen, muissa maissa lähes tuntematon. Englannissa ja Ruotsissa kutsutaan nimellä suomenruusu, laji ei kuitenkaan ole kotoperäinen, vaan lähtöisin 1700-luvun Skotlannista. Suomenkielisen nimensä saanut Etelä-Suomessa juhannuksen tienoilla kukkaan puhkeavista kukistaan.

Pihasyreeni, *Syringa vulgaris*

- * Korkeus 5 - 8 m
- * Kukkii kesä - heinäkuussa, hyväntuoksuiset kukat, hyvä perhoskasvi
- * Viihtyy aurinkoisessa tai puolivarjoisessa paikassa tuoreessa ja runsasravinteisessa maassa

Perinteinen koristepensas. Ranskalainen luonnontutkija Pierre Belon löysi pihasyreenin Turkista 1500-luvulla ja toi sen mukanaan Eurooppaan. Suomessa syreeniä tiedetään kasvatetun Turussa jo 1720-luvulla. 1700-luvun loppupuolella Suomenlinnassa palvelleet upseerit veivät pihasyreeniä mukanaan muualle Suomeen. Syksyllä keltainen ruskaväri, lehdet varisevat vasta loppusyksystä. Myös valkea muoto 'Alba'. Valkokukkainen syreeni on hillittykasvuisempi. Villiyrttiharrastajat käyttävät kukkia koristeluun.

HYÖDYKSI

Parsa, *Asparagus officinalis*

- * Korkeus 60 - 150 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii kesä - heinäkuussa
- * Viihtyy lämpimällä ja suojaisalla kasvupaikalla hiekkapitoisessa mullassa

Koriste- ja vihanneskasvi, viljelyjäänne tai -karkulainen sekä uustulokas. Parsa kasvaa luonnonvaraisena Etelä- ja Länsi-Euroopassa. Se saattaa sinnitellä samalla kasvupaikalla jopa 20 vuotta. Parsalla on vuosituhansia pitkä käyttöhistoria hyöty- ja lääkekasvina. Parsan maanpäällisiä osia ei juuri käytetä, mutta maanalaisia sitäkin enemmän. Parsan juurakoilla ja juurilla on uskottu voitavan parantaa hedelmällisyyttä, hillitä kuukautisvaivoja ja lisätä imettävän äidin maidontuotantoa. Uskomus ei ole aivan perätön: juuret sisältävät yhdisteitä, jotka vaikuttavat ihmisen hormonituotantoon.

Karviaismarja, *Ribes uva-crispa*

- * Korkeus 50 - 100 cm
- * Monivuotinen
- * Kukkii touko - kesäkuussa, tekee marjat myöhemmin kesällä
- * Viihtyy multavassa maassa

Tulokaslaji Keski-Euroopasta, luonnossa karviaiset ovat viljelyjäänteitä tai lintujen levittämiä. Suomeen karviainen tuotiin 1600-luvun lopulla, jolloin sen viljely oli suosittua Euroopassa. 1800-luvun loppupuolella viljeltiin lähinnä kartanopuutarhoissa. Karviainen jäi useasti ainoastaan herrojen herkuksi, sillä tavan kansalla ei ollut sokeria. Vuonna 1866 Elias Lönnrotin ja Thiodolf Saelan kirjoittamassa Suomen kasvio - kirjassa marjaa kehutaan viinin ja hillon valmistukseen sopivaksi.

Punaherukka, *Ribes rubrum* Pohjanpunaherukka, *Ribes spicatum*

- * Korkeus 1 - 1,5 m
- * Kukkii touko-kesäkuussa, tekee punaisia, kirpeitä ja C-vitamiinia sisältäviä marjoja. Maun vuoksi tunnetaan myös nimellä punaviinimarja.
- * Viihtyy multavassa, ravinteikkaassa maassa

Viljeltyjä ja viljelykarkulaisia. Luonnonvarainen pohjanpunaherukka kasvaa koko maassa, jolla on alalajeja lapinpunaherukka ja idänpunaherukka. Valkoherukka on punaherukan valkomarjainen muoto. Punaherukan ohella merkittävä luonnonvarainen herukka Suomessa on mustaherukka. Marjojen lisäksi lehtiä käytetty rohtona. Viljelty jo 1400 - luvulla Euroopassa, Suomessa ensimmäiset viljelyyn siirretyt luonnonpensaat 1600 -luvulla Turussa.

Tarhaomenapuu, *Malus domestica*

- * Korkeus 3 - 8 m
- * Monivuotinen
- * Kukkii touko - kesäkuussa, omenat loppukesästä
- * Viihtyy multavassa, runsasravinteisessa maassa

Omenan sukuun kuuluu noin 35 lajia, Suomessa ainoana alkuperäisenä metsäomenapuu.

Tarhaomenapuu on Suomessa usein viljelyjäänne tai karkulainen.

LÄHTEET

Kuvat:

Kielo ja kissankello. Suomen ja Pohjolan kasveja. John Feilberg, Jens Overgaard Chrinstensen. WSOY, 2000.

Otavan kasvitieto (alkup. The Illustrated Flora of Britain and Northern Europe). Marjorie Blamey, Christopher Grey-Wilson. Alkuperäiskustantaja Hodder and Stoughton Ltd. Otava, 2005.

Otavan värikasvio. Björn Ursing, Hans-Erik Wanntorp, Björn Gidstam. Otavan Kirjapaino Oy, 2005.

www.rawpixel.com

Tekstit:

Kielo ja kissankello. Suomen ja Pohjolan kasveja. John Feilberg, Jens Overgaard Chrinstensen. WSOY, 2000.

Otavan värikasvio. Björn Ursing, Hans-Erik Wanntorp, Björn Gidstam. Otavan Kirjapaino Oy, 2005.

Lindén, L. (2017). Raportti Vanhan Rauman pihakasvien kartoituksesta kesällä 2017. Rauma.
<https://www.rauma.fi/wp-content/uploads/2018/03/Vanhan-Rauman-pihakasvein-kartoitus-1.pdf>.

Rihtniemi-Rauh, A. (2017). Vanhan Rauman pihat pihainventointi 2017 Kehitys talouspihoista ja kasvimaista asuinpihoiksi ja pihapuutarhoiksi. Rauman kaupunki tekninen virasto.

<https://www.rauma.fi/wp-content/uploads/2018/03/Vanhan-Rauman-pihat-Pihojen-inventointi-2017.pdf>.

Turun yliopisto Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

(2015). MAAILMANPERINTÖKAUPUNGIN PUISTOT RAUMAN HISTORIALLISTEN VIHERALUEIDEN INVENTOINTI SYKSYLLÄ 2015. Turun yliopisto /

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisuja numero 50. Pori: Turun yliopisto Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma.

<https://www.rauma.fi/wp-content/uploads/2018/03/Rauman-historialliset-viheralueet.pdf>.

www.hyotykasviyhdistys.fi

www.kauppa.niittysiemen.fi

www.luontoportti.com

www.maatiainen.fi

www.muistojenkasvit.wordpress.com

www.pellervo.fi/pellervo/arkisto/arkisto.htm

www.perinnepiha.fi

www.satokausikalenteri.fi

www.suomalainentaimi.fi

www.vieraslajit.fi

"Jos haluat olla onnellinen yhden päivän, ota humala.
Jos kolme päivää, mene naimisiin.
Jos kahdeksan päivää, teurasta sika ja syö se. Jos haluat olla
ikuisesti onnellinen, ryhdy puutarhuriksi."

AJATUKSIA ELÄMÄSTÄ,
ONNESTA JA VANHENEMISESTA (TOIM. HANNU TARMIO)